Ο πόλεμος και τα άμεσα καθήκοντά μας

Alexandra Kollontai , Νοέμβριος 1914

Όταν η Διεθνής των Εργατών συνήλθε για τελευταία φορά στη Βασιλεία το 1912 [1] για να υψώσει τη φωνή της σε ένδειξη διαμαρτυρίας ενάντια στην απειλή ενός παγκόσμιου πολέμου, ο οποίος θα μπορούσε να ξεσπάσει ως αποτέλεσμα των γεγονότων στα Βαλκάνια, όλοι ήταν γεμάτοι με αισιοδοξία και ελπίδα.

Ο παγκόσμιος πόλεμος φαινόταν αδύνατος.

Όσο η αλληλεγγύη και η αδελφοσύνη των λαών ενώνει τους εργάτες κάθε έθνους, όσο υπάρχει αυτή η ενότητα των στόχων που σημάδεψε το Συνέδριο της Βασιλείας και συγκεντρώνει το προλεταριάτο μεγάλων και μικρών κρατών, η εργατική τάξη δεν έχει ανάγκη να φοβάται τους Landsknechte και τους αιματηρούς πολέμους που τους συνοδεύουν. Τότε ο παλιός ιμπεριαλιστικός-καπιταλιστικός κόσμος δεν θα τολμούσε να προκαλέσει πόλεμο, γιατί αν ξεσπούσε πόλεμος, το "κόκκινο φάντασμα" θα εμφανιζόταν στο προσκήνιο για να τρομοκρατήσει την αστική κοινωνία.

Αυτό πιστεύαμε εμείς, οι σοσιαλιστές, μόλις πριν από δύο χρόνια. Αλλά τώρα ο παγκόσμιος πόλεμος έχει γίνει γεγονός, με όλη τη φρίκη, τον πόνο και τη βαρβαρότητά του. Αυτά έχουν ξεπεράσει οτιδήποτε θα μπορούσε να φανταστεί ακόμα και η πιο τραγελαφική φαντασία. Ο παγκόσμιος πόλεμος ξέσπασε ακριβώς τη στιγμή που επρόκειτο να διεξαχθεί ένα διεθνές συνέδριο στη Βιέννη [2]. Αυτό το συνέδριο επρόκειτο να συζητήσει για άλλη μια φορά το σημαντικό ζήτημα του πώς οι σοσιαλιστές σε κάθε χώρα θα μπορούσαν να αποτρέψουν τον πόλεμο και πώς η οργανωμένη εργατική τάξη θα απέφευγε να πέσει στην παγίδα των ιμπεριαλιστών-καπιταλιστών. Μέχρι πολύ πρόσφατα, μέχρι την έναρξη του πολέμου, φαινόταν εντελώς αδύνατο ότι η ξεκάθαρη μαρξιστική κοσμοθεωρία των σοσιαλδημοκρατών θα μπορούσε να μολυνθεί από τον αστικό σοβινισμό.

Θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι η υλιστική κατανόηση της ιστορίας και η σαφής αντίληψη των ταξικών αντιφάσεων που διαθέτουν οι σοσιαλδημοκράτες θα χρησίμευαν ως επιστημονική πυξίδα που θα οδηγούσε τους εργάτες στο σωστό δρόμο, ακόμη και κατά τη διάρκεια ενός τυφώνα σοβινισμού.

Ωστόσο, εν μέσω όλων αυτών των εκτιμήσεων, η Σοσιαλδημοκρατία παρέβλεψε έναν σημαντικό παράγοντα: υποτίμησε την ηθική επιρροή του παλιού αστικού κόσμου στη διάθεση του πληθυσμού. Δεν έλαβε επαρκώς υπόψιν της την παρούσα, καλά προετοιμασμένη, προδοτική πολιτική που ακολουθούν οι υποστηρικτές των ταξικών συμφερόντων του ιμπεριαλισμού. Αποδεικνύεται ότι οι κυβερνήσεις των αστικών κρατών κατανοούσαν τη λαϊκή ψυχολογία καλύτερα από τους ίδιους τους εκπροσώπους των δημοκρατικών και εργατικών μαζών.

Τα εθνικά συναισθήματα που υποκινούνται τεχνητά από τους καπιταλιστές και τους χαραμοφάηδες κάθε χώρας του κόσμου με τη βοήθεια της εκκλησίας και του Τύπου, και τα οποία επίσης κηρύσσονται στα σχολεία, στο σπίτι και στην κοινωνία, φαίνεται ότι είναι πιο βαθιά ριζωμένα στο λαό απ' ό,τι αντιλαμβάνονταν οι διεθνιστές.

Ο ιμπεριαλιστικός-καπιταλιστικός κόσμος χειραγωγεί επιδέξια τα εθνικά συναισθήματα των ανθρώπων προκειμένου να οδηγήσει τον δικό του εθνικό πληθυσμό στην έτοιμη-προετοιμασμένη θανατηφόρα παγίδα του πολέμου. Και όταν ο παράλογος και τυφλός σοβινισμός αποδείχθηκε ανεπαρκής για να προκαλέσει μιλιταριστική διάθεση στο λαό, οι αρχές κατέφυγαν σε άλλες μεθόδους προκειμένου να ξεγελάσουν το λαό -συμπεριλαμβανομένου του προλεταριάτου- και να τον προσελκύσουν στο πλευρό τους, ώστε να πάρει μέρος σε έναν αιματηρό πόλεμο.

Όλα τα καπιταλιστικά κράτη παίρνουν τώρα τη μεταμφίεση ενός ελκυστικού ιδεαλισμού προκειμένου να δικαιολογήσουν την άπληστη ιμπεριαλιστική πολιτική τους.

Οι Γερμανοί, όπως φαίνεται, σηκώνουν το σπαθί όχι για να εξοντώσουν τους ανταγωνιστές τους στην παγκόσμια αγορά, αλλά για να ανατρέψουν τον ρωσικό τσαρισμό.. Οι Άγγλοι και οι Γάλλοι, έτσι μας λένε, προσπαθούν απλώς να αποτρέψουν την απειλή για τον κόσμο που παρουσιάζει το γερμανικό αστυνομικό κράτος και ο γερμανικός μιλιταρισμός. Και οι Ρώσοι, αν θέλετε, στέλνουν τους γιους τους στο πεδίο της μάχης όχι για να ικανοποιήσουν τον πανσλαβισμό τους, αλλά για να απελευθερώσουν τη Γαλικία και τη Σερβία, αλλά και για να σώσουν το δημοκρατικό σύστημα στη Γαλλία και τη δημοκρατία στο Βέλγιο. Έτσι ο τσαρισμός πολεμάει για τον ρεπουμπλικανισμό και οι Γιούνκερ στην Πρωσία θυσιάζουν το αίμα των γιων τους για να "απελευθερώσουν τη Ρωσία από τον ζυγό της απολυταρχίας".

Πρόκειται για μια διασκεδαστική καρικατούρα που, υπό άλλες συνθήκες, θα μας έκανε να γελάσουμε, αλλά που τώρα, μέσα σε αίμα και δάκρυα, μετατρέπεται σε μια μεγάλη ιστορική καταστροφή.

Οι άνθρωποι μιλούν για "το δικαίωμα κάθε λαού στην αυτοάμυνα". Κάθε κράτος προσπαθεί φυσικά να παρουσιάσει ότι ξεκίνησε τον πόλεμο για να διατηρήσει και να υπερασπιστεί τον πολιτισμό του και όχι για να γεμίσει τα πορτοφόλια των καπιταλιστών.

Πολιτισμός. Ναι, ο πολιτισμός είναι πράγματι το πολυτιμότερο αγαθό του ανθρώπου. Αλλά δεν είναι ο πόλεμος που απειλεί την ίδια την ύπαρξη του πολιτισμού; Δεν είναι εξαιτίας του πολέμου που καταστρέφονται ανελέητα τα υπέροχα παλιά δάση (τα δάση λίγο έξω από το Παρίσι, για παράδειγμα, που αποτελούν ένα από τα πιο ελκυστικά χαρακτηριστικά του); Δεν είναι ο πόλεμος που καταστρέφει τα καλύτερα ιστορικά μνημεία και έργα τέχνης; Τέλος, υπάρχουν "πολιτιστικές αξίες" που αξίζουν το κόστος εκατοντάδων χιλιάδων, ακόμη και εκατομμυρίων ανθρώπινων ζωών;

Οι άνθρωποι μιλούν για πολιτισμό, αλλά δεν είναι ο πόλεμος που γεννά την πιο φρικτή βαρβαρότητα;

Η σφαγή των γιων του λαού, των παιδιών του προλεταριάτου, αυξάνεται κάθε μέρα. Ο ανθρώπινος νους είναι ανίκανος να συλλάβει το σύνολο της δυστυχίας, της στέρησης και του πόνου των ανθρώπων. Τα πιο κατώτερα, τα πιο κτηνώδη ένστικτα βγαίνουν στην επιφάνεια. Ο μιλιταρισμός και η απάνθρωπη σκληρότητα και η τυφλή πειθαρχία που γεννάει κυριαρχούν στον κόσμο. Κανείς δεν σκέφτεται πια το πολυτιμότερο αγαθό των ανθρώπων, την ίδια τη ζωή. Και αυτό ονομάζεται "υπεράσπιση του πολιτισμού".

Ποιο θα είναι το αποτέλεσμα αυτής της φοβερής αιματοχυσίας; Θα αποκομίσουν οι εργάτες κάποιο όφελος από τον πόλεμο, ακόμη και στην περίπτωση νίκης σε μία μόνο χώρα; Ακόμα και αν ήταν δυνατόν να εξασφαλιστεί η καταβολή πολεμικών αποζημιώσεων από τα ηττημένα κράτη των οποίων οι χώρες βρίσκονται σε ερείπια, ένα μέρος των χρημάτων αυτών θα πήγαινε αμέσως στις τσέπες των καπιταλιστών, ενώ τα υπόλοιπα θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για την ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης οικονομίας.

Η φτώχεια και η δυστυχία θα κυριαρχήσουν παντού μετά από αυτόν τον παγκόσμιο πόλεμο, ακόμη και στις χώρες που θα αναδειχθούν νικητές. Παντού θα αυξηθεί ο αριθμός των ανίκανων για εργασία ανθρώπων: ανάπηροι, άρρωστοι, ψυχικά διαταραγμένοι και ορφανοί. Το χειρότερο απ' όλα, όμως, είναι ότι ο πόλεμος θα επηρεάσει στη συνέχεια σε κάποιο βαθμό την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων όλων των εμπόλεμων χωρών.

Η καταστροφή και η χρεοκοπία, το χρέος και η ανεργία θα μειώσουν την αγοραστική δύναμη των λαών και αυτό θα έχει παραλυτική επίδραση στην κανονική ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Αυτό είναι για μας το πιο βαρύ πλήγμα από όλα: η ελπίδα μας για την ταχεία πραγματοποίηση του ονείρου μας σχετικά με το μέλλον της ανθρωπότητας είναι στενά συνδεδεμένη με τη συνεχιζόμενη ανεμπόδιστη ανάπτυξη όλων των παραγωγικών δυνάμεων.

Οποιαδήποτε καθυστέρηση στην ανάπτυξη αυτή σημαίνει ότι οι καλύτερες ελπίδες μας αναβάλλονται για κάποια απροσδιόριστη ημερομηνία στο μακρινό μέλλον.

Ωστόσο, πέρα από όλες τις φρικαλεότητες του πολέμου και των μαζικών δολοφονιών, πέρα από τη διατάραξη της εθνικής οικονομίας και την υποβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου, ο πόλεμος έχει ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις στη θέση της εργατικής τάξης και στους στόχους της, εφόσον ολόκληρη η ανθρωπότητα θα διαιρεθεί (έστω και για μικρό χρονικό διάστημα) όχι σε τάξεις, σύμφωνα με το βασικό δόγμα των σοσιαλδημοκρατών, αλλά σε έθνη. Αυτό μειώνει τον αντίκτυπο ενός από τα πιο ισχυρά όπλα που καλείται να χρησιμοποιήσει το προλεταριάτο, δηλαδή την αλληλεγγύη της Διεθνούς των εργαζομένων.

Παρ' όλα αυτά, αυτός ο φοβερός πόλεμος μας έχει ήδη διδάξει πολλά. Μας έδωσε αρκετά επώδυνα μαθήματα, τα οποία πρέπει να αναγνωρίσουμε πλήρως για να επωφεληθούμε από αυτά στο μέλλον.

Ο πόλεμος μας έδειξε ότι το εργατικό κόμμα έκανε ένα μεγάλο λάθος υποτιμώντας τον κίνδυνο του μιλιταρισμού και προσφέροντας πολύ αδύναμη αντίσταση στην επιρροή του. Η θέση αρχών των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στο ζήτημα του πώς πρέπει να συμπεριφερθούν οι εργαζόμενοι σε περίπτωση πολέμου ήταν πολύ ασαφής, πολύ αόριστη.

Τα ψηφίσματα που υιοθέτησε η Διεθνής λειτούργησαν προς όφελος των εθνικιστικών τάσεων. Τώρα, όμως, που η γερμανική σοσιαλδημοκρατία έχει αφήσει τον εαυτό της να ξεγελαστεί από το πρωσικό κράτος του Γιούνκερ και ακολουθεί μια λανθασμένη τακτική υποστήριξης του πολέμου, έχει γίνει σαφές ότι θα είναι καθήκον της μελλοντικής Διεθνούς να διατυπώσει τη θέση της πάνω σε αυτό το ζήτημα με σαφήνεια και ακρίβεια και να καθορίσει μια σταθερή, σαφώς καθορισμένη επαναστατική τακτική όσον αφορά την απειλή του πολέμου. [3]

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι μόλις τελειώσει αυτός ο φοβερός πόλεμος, όλα τα εργατικά κόμματα θα έχουν το καθήκον να οργανώσουν μια εκστρατεία κατά του μιλιταρισμού.

Αυτό το καθήκον θα συνεχίσει να μας απασχολεί για πολλά χρόνια στο μέλλον.

Ωστόσο, οι τρόποι και τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν από τη Σοσιαλδημοκρατία για να νικήσει το πνεύμα του μιλιταρισμού θα ξεκαθαρίσουν μόνο με τον καιρό.

Σε κάθε περίπτωση είμαστε απόλυτα πεπεισμένοι ότι ο αγώνας κατά του μιλιταρισμού είναι ταυτόχρονα αγώνας για τα ιδανικά μας: όλοι οι πόλεμοι εμποδίζουν την περαιτέρω ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, αποδυναμώνουν το αίσθημα αλληλεγγύης του διεθνούς προλεταριάτου και ενθαρρύνουν την εξάπλωση του σοβινισμού, και έτσι καθυστερούν τη μεγάλη μέρα που η εργατική τάξη θα απελευθερωθεί τελικά.

Ωστόσο, ο συστηματικός αγώνας κατά του μιλιταρισμού είναι ένα καθήκον για το μέλλον, αυτό δεν σημαίνει ότι οι σοσιαλιστές πρέπει να είναι παθητικοί απέναντι στον πόλεμο σήμερα.

Και σήμερα μπορούμε και πρέπει να παρέμβουμε στα αιματηρά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στον κόσμο και να κάνουμε τη φωνή μας να ακουστεί υπέρ της ταχύτερης δυνατής ειρήνης με το σύνθημα: "Τέλος στις κανιβαλιστικές μαζικές δολοφονίες;".

Εμείς οι σοσιαλδημοκράτες δεν έχουμε κανένα ενδιαφέρον και δεν αντλούμε κανένα όφελος από το γεγονός ότι όλο και περισσότερες εκατοντάδες χιλιάδες αδελφοί μας θυσιάζουν τη ζωή τους για τη δόξα των αστικών-καπιταλιστικών πατρίδων τους.

Χρειαζόμαστε αυτές τις ζωές για να δημιουργήσουμε εκείνο το στρατό που θα πολεμήσει τον ιμπεριαλισμό και τον καπιταλισμό.

Έτσι, το άμεσο καθήκον μας είναι να ενώσουμε όλες τις δυνάμεις μας για να επιτύχουμε την ταχύτερη δυνατή ειρήνη, και το καθήκον μας για το μέλλον είναι να διεξάγουμε έναν αδιάκοπο αγώνα ενάντια στο μιλιταρισμό και να ενισχύσουμε το πνεύμα της διεθνούς αλληλεγγύης μεταξύ των εργαζομένων.

Απέναντι στην αιμοδιψή σοβινιστική ατμόσφαιρα που επικρατεί τώρα σε όλο τον κόσμο, οι σοσιαλιστές από κάθε χώρα πρέπει να διπλασιάσουν τις προσπάθειές τους και να διακηρύξουν με αυτοπεποίθηση:

"Κάτω ο πόλεμος". Κάτω ο μιλιταρισμός. Κάτω ο τυφλός σοβινισμός.

Ας ανθίσουν και ας θριαμβεύσουν εκείνες οι διεθνείς δυνάμεις που θα φέρουν την τελική νίκη στην εργατική τάξη".

Υποσημειώσεις

1. Πρόκειται για αναφορά στο Έκτακτο Διεθνές Σοσιαλιστικό Συνέδριο της Δεύτερης Διεθνούς, που συνήλθε στη Βασιλεία στις 24-25 Νοεμβρίου 1912. Το συνέδριο συγκλήθηκε προκειμένου να εξεταστούν τρόποι για την αντιμετώπιση της επερχόμενης απειλής του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου και συμμετείχαν 555 αντιπρόσωποι. Το συνέδριο υιοθέτησε ένα μανιφέστο κατά του πολέμου. Οι ηγέτες της Δεύτερης Διεθνούς, οι οποίοι είχαν ψηφίσει υπέρ της υιοθέτησης του μανιφέστου, στη συνέχεια το πρόδωσαν μετά την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και υποστήριξαν τις δικές τους ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις.

2. Το συνέδριο της Δεύτερης Διεθνούς στη Βιέννη επρόκειτο να πραγματοποιηθεί το καλοκαίρι του 1914. Το συνέδριο αυτό θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η ημερομηνία κατά την οποία επρόκειτο να διεξαχθεί συνέπεσε με την 50ή επέτειο από την ίδρυση της Πρώτης Διεθνούς και την 25ή επέτειο της Δεύτερης Διεθνούς. Η ημερήσια διάταξη του συνεδρίου επρόκειτο να περιλαμβάνει τα σημαντικότερα ζητήματα που αφορούσαν τη θέση της εργατικής τάξης και την πάλη της ενάντια στον ιμπεριαλισμό, τα προβλήματα του πολέμου και του μιλιταρισμού στο πλαίσιο της τραγικής διεθνούς έντασης που υπήρχε στα μέσα του 1914. Το ξέσπασμα του πολέμου εμπόδισε τους σοσιαλιστές να πραγματοποιήσουν το συνέδριο της Βιέννης.

3. Η γερμανική σοσιαλδημοκρατία -το ηγετικό κόμμα της Δεύτερης Διεθνούς- εγκατέλειψε τα συμφέροντα του προλεταριάτου μόλις κηρύχθηκε ο πόλεμος και υπερασπίστηκε τη δική της ιμπεριαλιστική πατρίδα. Στις 4 Αυγούστου 1914, η σοσιαλδημοκρατική παράταξη μέσα στο Ράιχσταγκ ψήφισε μαζί με τα αστικά κόμματα να διαθέσει 5.000 εκατομμύρια μάρκα στην κυβέρνηση του Κάιζερ για στρατιωτικές δαπάνες.

Πρωτότυπο κείμενο:

https://www.marxists.org/archive/kollonta/1914/wartime.htm